

TÜRKİYEDEKİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK KURUL SÜRECİNİN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI¹, Mustafa DOĞAN²

¹ Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi İzmir,
Türkiye, ORCID. 0000-0001-9552-9094

² Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi İzmir,
Türkiye, ORCID. 0000-0003-3151-0372

ÖZET

Bilim sadece bu alanda çalışanların değil, toplumun birçok kesiminin ilgisini cezbetmektedir. Bunda birey ve toplum için bilimin mevcut problemlere çözüm üretebilme kapasitesi ve geleceğe yönelik isabetli tahminler yapabilme olasılığının payı büyüktür. Bilimsel ürünler, bilimsel yöntemlerle yürütülen araştırmaların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bilimsel araştırmaların, nitelikli sonuçlar üretmesi her türlü baskıdan uzak, özgür ve özgün olabilmesi, bilimin doğasına uygun davranılması yoluyla mümkündür. Bu çerçevede yapılan bilimsel araştırma süreçleri dikkatle incelenmesi gereken bir konudur. Bilimsel araştırmalar ürünlerini ilgililere bilimsel yayınlar aracılığıyla iletmektedir. Türkiye’de ve Dünyada bilimsel yayın yapılabilecek platformların birçoğu etik kurul iznini zorunlu tutmaktadır. Bu durumun bilimsel araştırmalara ve araştırmacılara önemli etkilerinin olduğu kaçınılmazdır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmaların etik kurul sürecinden nasıl etkilendiğini, araştırmalar ve araştırmacılar açısından ortaya koymaktır. Bu çalışmaya Türkiye genelindeki üniversitelerde çalışan 228 akademisyen katılmıştır. Örneklem seçiminde ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre etik kurul sürecinin araştırmacıyı yordduğu ve yılgınlığa uğrattığı saptanmıştır. Etik kurulların araştırmacıların yayın yapma performansını azalttığı ve üniversiteye bağlı olarak çalışmayan araştırmacıları engellediği tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen diğer sonuca göre etik kurulların araştırmacının daha dikkatli ve disiplinli olmasını sağladığı ve araştırma sürecinde sonradan çıkacak sorunları önlediği saptanmıştır. Ayrıca Türkiye’de etik kurul sürecinin amacına uygun yürütülmediği, etik kurulların mevzuatının yeterli olmadığı, etik kurulların bulundukları kurumlardaki işleyiş farklılıklarının bazı sorunlara yol açtığı ve etik kurul izninin bazı üniversitelerde daha kolay çıkabildiği saptanmıştır. Etik kurul izninin araştırma yapılacak kurumdaki yöneticileri rahatlatığı araştırmanın sonuçları arasındadır.

Anahtar sözcükler: Etik kurul, bilimsel araştırma, bilimsel yayın

1. GİRİŞ

1.1. Bilim, Bilimsel Araştırma ve Felsefe İlişkisi

Bilimin nasıl ortaya çıktığı her dönemde güncelliğini koruyan bir konudur. Bilimin temellerini felsefeden aldığı birçok bilim insanı tarafından kabul edilmektedir (Hodson, 1985; Ladyman, 2012; Psillos, 2007). Bu bakımdan felsefenin anlaşılması bilimin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Felsefe sözcüğünün kökenine bakıldığında Yunanca “seviyorum, arıyorum” anlamlarına gelen “phileo” ve “bilgelik, bilgi” anlamlarına gelen “sophia” sözcüklerinin

Atıf için

Toprakçı, E. ve Doğan, M. (2022). *Türkiye’deki bilimsel araştırmalarda etik kurul sürecinin incelenmesi*, Karadeniz 11th International Conference on Social sciences, Date - Place December 17- 18, 2022 Rize-Türkiye, Proceedings Book, Academy Global Publishing House, isbn: 978-605-72197-8-7, 1090-1098
https://www.karadenizkongresi.org/_files/ugd/797a84_fb240396f97a4dbaa07460c5ba3f9580.pdf

birleşmesinden meydana geldiği görülecektir. Buna göre, felsefe kelimesi Yunanlar için, "bilgelik sevgisi" ya da "hikmet arayışı" anlamına gelmiştir. (Wikipedia, 2022) Ancak, felsefe günümüzde çok daha derin anlamları içerisinde barındırmaktadır. Bugün felsefe hızla değişen dünyanın kavranmasında ve bilimsel ilerlemeler ışığında öngörülerde bulunulmasına katkı sağlamaktadır (Büyükkaragöz, Muşta, Yılmaz ve Pilten, 1997). İnsanın kendinden başlayarak çevreyi, doğayı, varlığı ve bunlar arasındaki ilişkisel bağları sorgulaması felsefe yoluyla sağlanmaktadır. Felsefe, doğa bilimlerinin ve sosyal bilimlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlarken süreç içerisinde bilim dalları çeşitlenmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında bilim, üzerinde çalışılan olay, olgu, nesneler ve bunlar arasındaki ilişkileri tüm yönleriyle inceleyen, bu bağlamda açıklamalar ve geleceğe ilişkin öngörülerde bulunma süreci olarak tanımlanmaktadır (Toprakçı, 2016). Bilimin her geçen gün ortaya yeni bulgular koyduğu ve bu şekilde geliştiği bilinmektedir. Bilimsel zenginleşmenin araçları ise bilimsel araştırmalardır. Bilimsel araştırma, bilim insanlarının bilimsel yöntem ve teknikleri kullanarak teorik veya pratik bir soruna çözüm üretme süreci olarak ifade edilebilir. Bilimsel araştırmaların teori ve uygulamasında felsefe sorgulamaları yol göstericidir. Bilimsel araştırmaların varlık sebebi eski tip filozofların metafiziksel öngörülerini deneysel araştırma konularına dönüştürmek ve temelleri sağlam olan daha isabetli tahminlerde bulunmaktır (Anlı, 2019). Bu süreçte bilimsel araştırmalar ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik yönlerden sorgulamalar yoluyla zenginleştirilmektedir (Gökberk, 1967).

Ontoloji: Varlığı bir bütün olarak ele alan ve inceleyen felsefe dalıdır. Felsefenin bu dalının temel sorusu “varlık var mıdır” olarak ifade edilebilir. Aristoteles’in İlk felsefe (Ketenci ve Topuz, 2013) olarak ifade ettiği bu felsefe dalı “ilk şey” in varlığıyla ilgilenmiştir. Duyu organlarıyla algılanamayan şeylerin de var olup olmadığı temel tartışma konusudur. Ontoloji bilim dallarının aksine varlığı parçalara bölmeden bir bütün olarak sorgulamaktadır. Bu yönüyle Kant ve Hegel gibi filozofların en çok karşı çıktığı felsefe dalı olmuştur.

Epistemoloji: Bilgiyi ve bilginin doğasını inceleyen felsefe dalıdır. Birçok bilim dalı ve felsefik tartışma sonucunda bilgi üretilebilir. Epistemoloji bilgi kavramının kendisini konu alır (Cevizci, 2012). Epistemoloji bilginin kaynağının ne olduğunu, bilginin sınırlarının neler olduğunu ve bilgi edinme ölçütlerinin neler olduğunu incelemektedir.

Aksiyoloji: Değer felsefesi olarak ifade edilebilir ve değerlerin doğasını araştırır (Hesapçıoğlu ve Akdağ, 2007). Aksiyoloji kısaca iyi, kötü, güzel, çirkin, doğru, yanlış gibi kavramlar üzerinde durur (Ergun, 2006). İnsanın davranışlarını etkileyen değerler aksiyolojinin temel düşünme konusunu oluşturur. Aksiyoloji “Ahlak-ahlaksızlık, iyi-kötü, özgürlük-özgür olmama, erdemlilik-erdemlilik, güzellik-çirkinlik, saygı-saygısızlık, mutluluk-mutsuzluk, vicdan-vicdansızlık nedir?” sorularının cevabını bulmaya çalışır. İnsan davranışına yön veren değerlerin kaynağına inmeye çalışarak değerlerin oluşmasında ne gibi ölçütlerin olabileceği de aksiyolojinin konuları içerisinde yer almaktadır. Aksiyolojinin alt birimleri etik ve estetik olarak ifade edilebilir. Etik ahlaki değerlerle estetik ise sanat ve güzellik üzerine sorgulamalar yaparak bilgi edinilmesini sağlar.

1.2.Bilimsel Araştırmalarda Etik

Bilimsel araştırmaların hedefinde bilimsel bilgilerin ortaya konulması vardır. Özellikle toplumun birçok kesimi tarafından bilimsel bilgiler güvenilir kabul edilmektedir. Bu yönüyle bilimin çıktıları toplumun büyük bir kesimini etkilemektedir (Arklan, 2008). Ancak bilimsel bilgilerin ortaya konulması süreci aksiyolojik bazı yönleri içerisinde barındırmaktadır. Son yıllarda bilgiye erişimin artmasına paralel olarak bilimsel çalışmaların sayısındaki artış hızlanmaktadır. Araştırmalardaki niceliksel artış bu çalışmaların planlanmasında, yürütülmesinde ve yayımlanmasında birçok yeni durumu ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan bakıldığında günümüzde bazı araştırmaların etik yönden sorgulanacak yönlerinin olduğu söylenebilir. Etik, yunanca “karakter” anlamına gelen ethos sözcüğünden türemiştir. Bireysel ve toplumsal konularda temel değerler, normlar, kurallar ve doğru-yanlış, iyi-kötü gibi ahlaki durumları inceleyen bir felsefe disiplini (İnal, 1996). Bilimsel araştırmaların etik yönden sorgulanması birçok kafa karışıklığını da beraberinde getirmiştir. Bazı araştırmaların etik yönden değerlendirilmesi toplumsal ve insani normlar açısından gerekli görülebilir. Ancak etik sorgulamaların araştırmacının özüne ve ruhuna uygun yapılmaması, içeriğe yapılan müdahaleler bilimsel verimliliğin ve yaratıcılığın engellenmesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu yönüyle bilimsel araştırmalarda etik konusu hem araştırmacılar hem de yapılan çalışmaların niteliği açısından üzerinde yoğunlaşılması gereken bir konu olarak değerlendirilebilir.

1.3.Etik Kurulların Bilimsel Araştırmalardaki Yeri

Günümüzde bilimsel araştırmalarda etik sorgulamaların çoğu etik kurullar aracılığıyla yapılmaktadır. Birçok üniversite araştırmaların sağlıklı yürütülmesi iddiasıyla bazı kurumsal düzenlemeler yapmaktadır. Etik kurullar da bu kurumsal düzenlemelerin bir parçasıdır. Dünyada ve Türkiye’de etik kurulların tarihsel gelişimi farklı zamanlarda olsa da benzer amaçlara yönelik oluşturuldukları söylenebilir. Etik kurulların oluşumunu hızlandıran gelişmelerden birkaçı; Amerika’da özürlü bebeklere ailelerinin bakmak istememesi ve sağlık çalışanlarının bu çocuklar için yasal düzenleme talebi, Hollanda’da ötenazi sorunları, Fransa’da insan değerini koruma ve bilimsel araştırmaların sonuçları ile ilgilenme olarak ifade edilebilir (Karakaya ve Yaman, 1994). Etik kurullar her ne kadar insan üzerinde yapılan deneysel çalışmaların denetimini sağlayan bir mekanizma olarak oluşturulmuş olsa da günümüzde bu durum her türden araştırmacının konu edildiği bir hal almıştır. Hatta araştırma öncesinde etik kurul onayı alınması yayın sürecinde bir zorunluluk olarak araştırmacıların karşısına çıkmaktadır. Oysa bilim yaratıcılığı önceleyen, özgün araştırmaları destekleyen bir yapıdadır. Etik kurullar ve benzeri kuruluşların işleyişi etkin bir biçimde yönetilmediği takdirde bilimde tek tipleşmeye, tekelleşmeye ve verimsizliğe neden olmaları olasıdır. Özellikle kurul üyelerinin tüm alanlarda yetkin olabilmesinin mümkün olamayacağı göz önüne alındığında, kurulda alınan kararların da isabet derecesi sorgulanabilir. Dünyada ve Türkiye’de araştırmacılar ve araştırmalar bağlamında etik kurul süreçlerini bütüncül olarak ele alan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Günümüzde araştırmacıların büyük bir bölümü etik kurul süreciyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu yüzden bilim insanlarını doğrudan, araştırmaların süresini ve niteliğini dolaylı olarak etkileyen bu konu önemli ve araştırmaya değerdir. Bu çalışma ile alandaki bu boşluğun doldurulmasına katkı sunulacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede bu araştırmacının amacı; Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmaların etik kurul

sürecinden nasıl etkilendiğini araştırmalar ve araştırmacılar açısından ortaya konulması ve fayda sağlayıcı öneriler getirilmesidir. Bu çerçevede araştırmada şu sorulara cevap aranmaktadır;

- Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalarda etik kurul izni araştırmacıları nasıl etkilemektedir?
- Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalarda etik kurul izni araştırma sürecini nasıl etkilemektedir?
- Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalarda etik kurul süreci araştırma yapılan kurumları nasıl etkilemektedir?

2. DENEYSEL ÇALIŞMALAR

Bu bölümde araştırma yönteminden, örneklem seçiminden, veri toplama sürecinden ve verilerin analizinden bahsedilmektedir.

2.1. Yöntem

Araştırmada Türkiye’deki devlet üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin Etik Kurul Sürecine ilişkin görüşleri incelendiğinden nicel araştırma yaklaşımlarından Tarama deseni kullanılmıştır. Tarama araştırması, geniş bir kitlenin belirli bir konu hakkında görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bir çalışma türüdür (Pandey & Pandey, 2021). Araştırma evrenini 2022-2-2023 eğitim öğretim yılında Türkiye de görev yapan akademisyenler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenen 228 akademisyendir. Ölçüt olarak Yüksek Öğretim Kurumu tarafından yayınlanan başarı sıralamasına göre Türkiye’deki bütün illerin en başarılı üniversitelerinde çalışan akademisyenler seçilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilen beşli likert tipi anket formudur. Anket Formuna ilişkin pilot uygulama yapılarak 2 alan uzmanının görüşleri alınmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Böylece araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği arttırılmaya çalışılmıştır. Anket formu örnekleme yer alan akademisyenlere dijital form olarak gönderilmiştir. Böylece cevaplar anlık olarak kaydedilmiş ve görüntülenmiştir. Araştırmanın geçerliliğini arttırmak için yönetmelikten ve etik kurul başvurusunda bulunmuş akademisyenlerin tecrübelerinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde nicel analiz teknikleri kullanılmıştır.

3. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde araştırma bulguları, araştırmanın temel sonuçları ve bu sonuçlara ilişkin değerlendirmeler bulunmaktadır.

3.1. Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalarda etik kurul izninin araştırmacılara etkilerine ilişkin sonuçlar

Bu araştırma kapsamında etik kurul izninin araştırmacıları nasıl etkilediğine ilişkin bulgular yüzdelik olarak çizelge 1’de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Araştırmacılar bağlamında etik kurul iznine ilişkin görüşler (%)

Anket Soruları	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Fazlasıyla Katılıyorum
1.Etik kurul araştırmacıya ilişkin güvensizlik doğurmaktadır.	28,5	35,1	20,2	12,7	3,5
2. Etik kurul süreci araştırmacıyı yormaktadır.	8,3	14	23,2	31,1	23,2
3.Etik kurul araştırmacıyı yılgınlığa uğratmaktadır.	11	20,2	26,8	24,6	17,5
4.Etik kurul süreci araştırmacının eksiklerini görmesini sağlamaktadır.	8,8	28,5	30,7	25,9	6,1
5.Etik kurul süreci araştırmacı ile kurul üyeleri arasında çatışmaya neden olmaktadır.	11,8	36	32,9	14	5,3
6.Etik kurul zorunluluğu bir üniversiteyle ilişkisi olmayan araştırmacıları engellemektedir.	7	18	22,8	34,6	17,5
7. Etik kurul süreci araştırmacının gelişimine katkı sağlamaktadır.	12,3	30,3	29,4	22,4	5,7
8. Etik kurul zorunluluğu araştırmacının yayın yapma performansını olumsuz etkilemektedir.	9,6	25,4	27,6	22,4	14,9
9. Etik kurul araştırmacının yaratıcılığına zarar vermektedir.	20,2	39,5	21,9	11	7,5
10. Etik kurul araştırmacıyı daha dikkatli olmaya iter.	4,8	17,1	27,6	39	11,4
11. Etik kurul araştırmacının disiplinli olmasına katkı sağlar.	7	21,9	29,8	34,6	15

Çizelge 1'e göre katılımcılar çoğunlukla, etik kurulların araştırmacıya ilişkin güvensizlik oluşturmadığına, araştırmacıyı yorduguna ve yılgınlığa uğrattığına, üniversiteyle ilişkisi olmayan araştırmacıları engellediğine, araştırmacının yaratıcılığına zarar vermediğine, araştırmacıyı daha dikkatli ve disiplinli olmaya ittiğine ilişkin görüş bildirmiştir. Bu sonuçlara göre etik kurul sürecinin araştırmacılar açısından yorucu bir süreç olduğunu ve araştırmacıların motivasyonlarını düşürdüğü söylenebilir. Üniversite ile ilişkisi olmayan araştırmacıların etik kurul izni alırken zorlandığı bu nedenle çalışma performanslarının düştüğü ifade edilebilir. Etik kurul süreci nihayetinde bir değerlendirme içerdiğinden araştırmacının daha dikkatli ve disiplinli olmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak etik kurul izni araştırmacılara sağladığı avantajların yanında bazı külfetleri de getirdiği söylenebilir.

3.2.Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalarda etik kurul izninin araştırma sürecine etkilerine ilişkin sonuçlar

Bu araştırma kapsamında etik kurul izninin araştırma sürecini nasıl etkilediğine ilişkin bulgular yüzdelik olarak çizelge 2’ de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Araştırma süreci bağlamında etik kurul iznine ilişkin görüşler (%)

Anket Soruları	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Fazlasıyla Katılıyorum
1.İnsan, hayvan ve doğaya ilişkin zararlar dışında etik kurul izni bilimsel özgürlüğe aykırıdır.	11	24,5	21,5	23,7	19,7
2.Etik kurul izni araştırmanın yayımlanması için bir ön koşul olmamalıdır.	9,2	18,9	21,5	26,8	23,7
3.Etik kurul araştırma sürecinde sonradan çıkacak sorunları bertaraf etmeyi sağlamaktadır.	9,2	22,8	30,7	29,4	7,9
4.Etik kurulda farklı disiplinlerden akademisyenlerin değerlendirmesi sonucunda araştırmanın niteliğine katkı sunulmaktadır.	18	34,2	26,3	16,7	4,8
5.Etik kurul veri toplama araçlarının niteliğine katkıda bulunmaktadır.	19,3	39	20,6	16,7	4,4
6.Etik kurul izni verinin toplanmasını güvenceye almaktadır.	14,5	28,5	21,5	29,4	6,1
7.Etik kurul izni katılımcıların korunmasına katkıda bulunmaktadır.	8,8	19,3	28,1	35,1	8,8
8. Sadece tam deneysel araştırmalarda etik kurul izni şart koşulmalıdır.	10,5	26,3	19,7	27,2	16,2
9.Etik kurul süreci amacına uygun bir şekilde yürütülmektedir.	16,7	30,7	29,4	19,7	3,5
10. Etik kurul süreci nesneldir.	11	23,7	32,9	26,8	5,7
11. Etik kurul üyeleri araştırma alanında yetkindir.	16,2	25,4	34,2	21,5	2,6
12. Etik kurul mevzuatı yeterlidir.	13,2	36,4	38,2	11	1,3

Çizelge 2'deki bulgulara göre, araştırmacılar çoğunlukla etik kurul izninin araştırmaların yayımlanması için ön koşul olmaması gerektiğini, farklı disiplinlerden oluşan etik kurul üyelerinin araştırmanın niteliğine ve veri toplama araçlarının niteliğine katkı sunmadığını, sadece tam deneysel araştırmalarda etik kurul izninin şart koşulması gerektiğini, etik kurul üyelerinin araştırma alanında yetkin olmadığını ve etik kurul mevzuatının yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular araştırmacıların yayın yapma sürecinde etik kurul izninin ön koşul olmasından memnun olmadıklarını göstermektedir. Bunu sadece tam deneysel çalışmalarda etik kurul izninin şart koşulması gerektiği bulgusu destekler niteliktedir. Araştırma kapsamında elde edilen diğer sonuçlar ise etik kurul üyelerinin araştırma alanında yetkin olmadığı ve etik kurul mevzuatının yetersiz olduğudur. Bu araştırma kapsamında etik kurulların amacına uygun yürütülmediği söylenebilir. Etik kurulların amacına uygun yürütülmediğinin düşünülmesi kurul üyelerinin yetkinliğinin ve etik kurul mevzuatının yeterlilik derecesinin sorgulanmasında muhtemel bir sebep olabilir. Bu çerçevede etik kurul izninin yayın yapma için ön koşul olmaması gerektiği ve etik kurul üyelerinin oluşumlarının ve mevzuatlarının gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir.

3.3. Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalarda etik kurul izninin araştırma yapılan kuruma etkilerine ilişkin sonuçlar

Bu araştırma kapsamında etik kurul izninin araştırma yapılan kurumu nasıl etkilediğine ilişkin bulgular yüzdelik olarak çizelge 3’ de gösterilmiştir.

Çizelge 3. Araştırma yapılan kurum bağlamında etik kurul iznine ilişkin görüşler(%)

Anket Soruları	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Fazlasıyla Katılıyorum
1.Etik kurulun dahil olduğu kurumlardaki işleyiş farklılıkları, sorunlara yol açmaktadır.	3,5	11,4	28,5	39,5	17,1
2.Etik kurul izni bazı üniversitelerde daha kolay çıkabilmektedir.	2,2	4,8	30,7	43,4	18,9
3.Etik kurul izni uygulama/araştırma yapılacak kurum yöneticilerini rahatlatır.	7	13,6	23,2	46,5	9,6
4.Etik kurul iznine rağmen uygulama/araştırma yapılan kurum yöneticileri zorlaştırıcı olabilmektedir.	3,5	13,6	31,1	39,5	12,3
5. Etik kurul iznine rağmen katılımcılar zorluk çıkarabilmektedir.	3,5	9,6	28,9	47,4	10,5
6. Etik kurul izni katılımcılarda güven oluşturmaktadır.	10,5	19,3	27,2	39	3,9
7. Etik kurul iznine rağmen kurumlar arası bürokratik süreç kolaylaştırıcı değildir.	1,8	6,1	25,9	40,8	25,4

Çizelge 3’deki bulgulara göre, araştırmacılar çoğunlukla etik kurul izninin araştırma yapılan kurumda, işleyiş farklılıklarından kaynaklanan sorunlara yol açtığını, etik kurul izninin bazı üniversitelerde daha kolay çıktığını, araştırma yapılacak kurum yöneticilerini rahatlattığını, etik kurul iznine rağmen yöneticilerin zorluk çıkardığını ve etik kurul iznine rağmen kurumlar arası bürokratik sürecin kolaylaştırıcı olmadığını ifade edilebilir. Bu araştırma sonuçlarına göre etik kurullar arasındaki işleyiş farklılıkları bazı sorunlar oluşturmaktadır. Bunun muhtemel bir nedeni etik kurul mevzuatlarının yetersiz olması ve etik kurulların bir standartta olmamasıdır. Ayrıca etik kurul izninin bazı üniversitelerde kolay çıktığının düşünülmesi de bu durumu desteklemektedir. Etik kurul iznine rağmen araştırma yapılan kurumlarda kolaylaştırıcı olunmaması etik kurul izninin yeterince önemli görülmediğine bir işaret olabilir. Etik kurulların araştırma sürecinde bürokratik kolaylaştırıcılığı sağlamadığı bir başka sonuç olarak ifade edilebilir. Sonuç olarak etik kurulların araştırma yapılan kurumlarda işleyiş farklılıklarından kaynaklanan sorunlara yol açabildiği ve uygulama yapılan kurumlar üzerinde yeterince etki sağlamadığı söylenebilir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Bu araştırma kapsamında etik kurul sürecinin araştırmacılar, araştırma süreci ve araştırma yapılan kurum bağlamında değerlendirilmesi sonucunda etik kurulların amacına uygun olarak



işlemediği ve bazı yetersizliklerinin olduğu söylenebilir. Araştırmacıların yayın yapmanın ön koşulu olarak etik kurul izni talep edilmesinden rahatsız oldukları görülmektedir. Bunda etik kurul sürecinin yorucu ve yılgınlığa uğraticı yönünün etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca üniversite ile ilişkisi olmayan araştırmacıların etik kurul iznine erişim zorluğunun bulunması araştırmacıları engelleyen bir husustur. Etik kurul izninin araştırmanın niteliğine katkı sunmadığı ve etik kurul mevzuatının yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Yasal düzenlemelerde ve etik kurulların oluşumunda araştırmacıların, araştırma sürecinin ve araştırma yapılacak kurumların dinamikleri gözetilmelidir. Bürokratik zorlukları kaldıracak adımlar atılmalı ve araştırmaların yayımlanması için etik kurul izni zorunlu olmamalıdır. Etik kurulların isteyen araştırmacılara etik yönden rehberlik etmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede etik kurulların tüm yönleriyle araştırılması ve incelenmesi alana katkı sunulması bakımından önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Bender, M. T. (2005). John Dewey'nin Eğitime Bakışı Üzerine Yeni Bir Yorum. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 13-19.
- Büyükdüvenci S. (2001), Eğitim Felsefesine Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Büyükkaragöz, S., Muşta, M., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1997). Eğitime giriş. Konya: Günay Ofset.
- Cevizci, A. (1999), Felsefe Sözlüğü, İstanbul. Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2012). Bilgi Felsefesi. İstanbul. Say Yayınları.
- Çuçen, A . (2000). Kant'ın Bilgi Kuramı ve Hegel'in Eleştirisi . Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi , 2 (2) , 1-15 Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/23125/246982>
- Deleuze, G., (2002), Nietzsche And Philosophy, (Trans. Hugh Tomlinson), New York: Continuum.
- Ergün, M. (2006). Eğitimin felsefi temelleri. İçinde, Ö. Demirel ve Zeki Kaya (Ed.), Eğitim bilimine giriş, (ss. 55-79). Ankara: Pegem.
- Gökberk, M. (1967). *Felsefe tarihi* (Vol. 1). Bilgi Yayınevi.
- Hesapçıoğlu, M. ve Akdağ, B. (2007). Eğitimin felsefi temelleri. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Skirbekk G. Ve Gilje N. (1999). *Antik Yunan'dan Modern Döneme Felsefe Tarihi*, (çev.: Emrah Akbaş-Şule Mutlu). İstanbul. Üniversite Kitabevi yayınları.
- Hodson, D. (1985). Philosophy of science, science and science education.
- Ketenci, T., & Topuz, M. (2013). Aristoteles ve Augustinus' un insan anlayışları üzerine. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (20), 1-18.
- Ladyman, J. (2012). Science, metaphysics and method. *Philosophical Studies*, 160(1), 31-51.
- Pandey, P., & Pandey, M. M. (2021). Research methodology tools and techniques. Bridge Center.
- Toprakçı, E. (2016). Eğitim Bilim Pedagojisi. (Editör: Prof. Dr. Erdal. Toprakçı). Ankara. Ütopya Yayınevi.
- Psillos, S. (2007). *Philosophy of science* AZ. Edinburgh University Press.
- Wikipedia. (2022, 16 Aralık) Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Felsefe#:~:text=%C3%96r%3A%20Aristo%20felsefes%20ilkel%20b%C3%BCt%C3%BCn%20anlam%C4%B1nda%20kullan%C4%B1l%C4%B1r.>

PROCEEDING BOOK



KARADENİZ

11. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ



KARADENİZ

11th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

Issued: 26. 12. 2022

ISBN : 978-605-72197-8-7

ACADEMY GLOBAL PUBLISHING HOUSE



KARADENİZ
11TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17- 18, 2022
RİZE

Edited By
DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY
KHORRAM MANAFIDIZAJI

CONGRESS ORGANIZING BOARD

Head of Conferece: Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur
Head of Organizing Board: Dr Gültekin Gürçay
Organizing Committee Member: Dr. Amaneh Manafidizaji
Organizing Committee Member: Dr. Zelfira Abbasova
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Həcər Hüseynova
Organizing Committee Member: Doç.F.ü.f.d., İradə Kərimova
Organizing Committee Member: Aynurə Əliyeva
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Sevinc Sadıqova
Organizing Committee Member: Dr. Nadire Kantarcıoğlu
Organizing Committee Member: Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Organizing Committee Member: Doç. Dr. Könül Səmədova
Organizing Committee Member: Dr. Leman Kuzu

All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
Academy Conference-2022 ©

Issued: 26.12.2022
ISBN: 978-605-72197-8-7

CONFERENCE ID

KARADENIZ 11TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DATE – PLACE
DECEMBER 17- 18, 2022
RIZE

ORGANIZATION
ACADEMY CONFERENCES

EVALUATION PROCESS
All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES
Turkey - Kazakhstan – Iran – Indonesia - Saudi Arabia – Nigeria – Poland – Pakistan - Malaysia, Montenegro – Thailand – Ukraine – Egypt – Japan - India. – Cyprus – Italy – Ghana – Philippines – Russia – France – Tanzania – Georgia – UK – Libya – Algeria - South Africa. Greece - Poland – China – Kuwait – Germany – Israel - Czech Republic

PRESENTATION
Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION
45% FROM Turkey And 55% From Other Countries

LANGUAGES
Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

Scientific & Review Committee

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV
Ufa State Petroleum Technological University

Dr. Maha Hamdan ALANAZI
Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV
Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Doç. Dr. Hülya BALKAYA
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Fırat BARAN
Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Amina Salihi BAYERO
Yusuf Maitama Sule Üniversitesi

Dr. Karligash BAYTANASOVA
Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER
Ürdün Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Abbas GHAFARI
Tebriz Üniversitesi

Prof.Dr. Ariz Avaz GOZALOV
Moskova Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru GÖZÜKARA
İstanbul Arel Üniversitesi

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA
Bakü Avrasya Üniversitesi

Dr. Gültekin GÜRÇAY

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA
Özbekistan Bilimler Akademisi

Dr. Mehdi Meskini Heydarlou

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA
K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge Üniversitesi

Dr. Keles Nurmaşılı JAYLIBAY
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Mamatkuli Jurayev
Özbekistan Bilim Akademisi

Dr. Kalemkas KALIBAEVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Bouaraour Kamel
Ghardaia Üniversitesi

Prof. Dr. Ergün KOCA
Girne Amerikan Üniversitesi

Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU
Ardahan Üniversitesi

Dr. Leman KUZU
İstanbul Kültür Üniversitesi

Sonali MALHOTRA
Delhi Balbahtri Academy

Dr. Alia R. MASALİMOVA
Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Prof. Muntazir MEHDI
Pakistan Language Academy

Dr. Amanbay MOLDİBAEV
Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Hüseyin ÖZTÜRK
Çukurova Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ
Munzur Üniversitesi

Dr. Aysulu B. SARSEKENOVA
Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA
Dosmukhamedov Atyrau Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz KINDAP TEPE
Cumhuriyet Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Özkan TİMURKAN
Atatürk Üniversitesi

Dr. K.A. TLEUBERGENOVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA
Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Yıldırım İsmail TOSUN
Şırnak Üniversitesi

Dr. Botagul TURGUNBAEVA
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA
Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Ali Korkut ULUDAĞ
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Fahriye Oben ÜRÜ
İstanbul Arel Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ
Urumiye Üniversitesi

Doç. Dr. C. VIJAI
St.Peter's Institute

Dr. Yang ZİTONG
Wuhan Üniversitesi



CONTENT	
CONGRESS ID	
SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE	
PROGRAM	
CONTENT	
FULL TEXTS OF ORAL PRESENTED PAPERS IN THE CONFERENCE	
ÇİZİM DİLİYLE GÖÇ TASVİRLERİ VE GÖÇ ALGISININ KATILICILAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN LİTERATÜR TARAMASI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ Tuğba Türkcü	1
KORONA VİRÜS 19 (CP19-S) BİREYLER ARASINDAKİ FOBİ DÜZEYLERİNİN DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Tuğba Türkcü	12
FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ “FOTOSENTEZ” VE “SOLUNUM” KAVRAMLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI SERPİL KALAYCI	25
SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BİLİMSEL ARAŞTIRMA KAVRAMLARINA İLİŞKİN BİLİŞSEL ALGILARI SERPİL KALAYCI	37
ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİ KONUSUNDA EN FAZLA ALINTI YAPILAN MAKALELERİN ANALİZİ Bünyamin SARIKAYA, Yunus ŞAKİROĞLU	53
“MÜZİK...GİBİDİR”: BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN METAFORİK ALGILARI Burak PİRİM, Songül PEKTAŞ, Gülsüm GÖKTAŞ	64
SPOR YAPMA DURUMU AÇISINDAN SOSYAL BECERİ DÜZEYİNİN İNCELENMESİ: META-ANALİZ ÇALIŞMASI HULUSİ BÖKE, CEMAL GÜNDOĞDU	76
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN CİNSİYET DEĞİŞKENİNDE ÖRGÜTSEL BAĞLILIK DÜZEYLERİ: META-ANALİZ ÇALIŞMASI HULUSİ BÖKE, CEMAL GÜNDOĞDU	87
FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ STEM UYGULAMALARI ÖĞRETMEN ÖZ YETERLİKLERİ ÇİĞDEM ÖZKAN, MERVE LÜTFİYE ŞENTÜRK, UĞUR SARI	98
PAZARLAMA KARMASI BAKIŞ AÇISIYLA MEDİKAL TURİZM BİLEŞENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: MUĞLA İLİ ÖRNEĞİ Derya ATLAY IŞIK , Aykut TOPCU	105
HALİFE YUSUF EL-BÂYEZİDÎ’NİN (öl.1965) AKÎDETÜ’L-İMÂN ADLI RİSALESİNİN HADİS KAYNAKLARI Rıdvan KALAÇ	115
الابتكارات التي أضافت الأدب المقاومة إلى الأدب العربي الحديث Muhammet Berat CAN	128



SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ BAŞKANI, TBMM İKİNCİ BAŞKANI ve ERZURUM MEBUSU CELALEDDİN ARİF BEY Ahmet Yusuf YILMAZ	134
A CORPUS STYLISTIC ANALYSIS OF SEVERAL WORDS SUCH AS NEGRO AND NIGGER IN “A ROSE FOR EMILY” DENİZ CİVELEK	144
A CORPUS STYLISTIC ANALYSIS OF FINANCIAL WORDS IN “THE GIFT OF MAGI” DENİZ CİVELEK	150
12 EŞİT ARALIKLI TAMPEREMAN SİSTEMDEKİ BASİT MAKAMLARDA AKOR DİZİSİ: BASİT SUZİNAK MAKAM DİZİSİ ÖRNEĞİ Sercan ÖZKELEŞ	155
TÜRK MÜZİĞİ MAKAM DİZİLERİ İLE CAZ MÜZİĞİ DİZİLERİ ARASINDAKİ BENZERLİKLERİN İNCELENMESİ Sercan ÖZKELEŞ	163
YENİDEN ARMONİLEMEDE MEDİYANTİK ARMONİ Sercan ÖZKELEŞ	172
GÖRSEL İLETİŞİMDE BİLGİ GÖRSELLEŞTİRME VE İNFOGRAFIK: SANAT TARİHİ EĞİTİM SÜRECİNDE ALTERNATİF BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK MODERN SANAT AKIMLARI BİLGİLENDİRME GRAFİĞİ Tarık YAZAR, Yasemin YORULMAZ, Sefa ÇEÇEN, Ebru Hilal YÜCE	181
COĞRAFI BİLGİ VE KÜLTÜR TURİZMİNDE ETKİLİ GÖRSEL ANLATIM STRATEJİSİ OLARAK 3D HARİTA VE İNFOGRAFIK Tarık YAZAR, Abdulkadir DOĞAN, İzmirli HALA, Leyla RZAYEVA	197
YÜK KAPASİTESİ FAKTÖRÜ MINT ÜLKELERİNDE DURAĞAN MI? FOURİER DÖNÜŞÜMLERİNE DAYALI AMPİRİK BİR ANALİZ Uğur Korkut PATA , Mehmet ELA	214
DEVLET TEMERRÜTLERİNİN MALİYETLERİ: BİR LİTERATÜR TARAMASI Mehmet ELA , Uğur Korkut PATA	226
AHİLİK TEŞKİLATININ FONKSİYONLARI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI Sevgi IŞIK EROL	240
İSLAM TİCARET HUKUKUNDA MUŞARAKA Sevgi IŞIK EROL	251
FİNANSAL PİYASALARA ERİŞİMİN ÜLKE RİSK PRİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ Sinem ATICI USTALAR	260
MALATYA RESTORANLARINA YÖNELİK YAPILAN TÜKETİCİ ŞİKÂyetLERİNİN BETİMLENMESİ MEHMET İNANIR, KAHRAMAN ÇATI, EBRU OSKALOĞLU	269



HİLELİ FİNANSAL RAPORLAMA İLE İLGİLİ YAYINLARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ Öznur ARSLAN	285
ÖRGÜTSEL YENİLİKÇİLİK MUHAMMET YÜKSEL	294
ÖRGÜTLERİN TANITIMINDA SOSYAL MEDYANIN GÜCÜ MUHAMMET YÜKSEL	301
IS THERE A DYNAMIC RELATIONSHIP between R&D and ECONOMIC GROWTH? BOUNDS TEST ANALYSIS for the CASE of U.S. Özgür Özaydın, Anıl Dağdemir	308
THE DYNAMICS of FINANCIAL DEVELOPMENT and ECONOMIC GROWTH in U.S. ECONOMY: AN ARDL ANALYSIS Özgür Özaydın, Anıl Dağdemir	319
Ahmed el-Haznevî'nin Mürîd ve Mürşide Dair Görüşleri Kübra MİCİK	329
Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin Mektûbât'ında Yer Alan Mürşid ve Mürîdin Nitelikleri Kerime Mıcık	354
HZ. PEYGAMBER DÖNEMİNDE AİLE KURUMUNUN KURULUŞ AŞAMASINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ EYÜP KURT	376
HZ. PEYGAMBER DÖNEMİNDE AİLE BİRLİKTELİĞİNİN SÜRDÜRÜLÜŞ AŞAMASINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ EYÜP KURT	381
TEOLOJİK AHLAK TASAVVURU VE EVRENSELLİĞİ ÜZERİNE BAZI MÜLAHAZALAR Ergin ÖGCEM	387
DOĞU AKDENİZ'DE DEĞİŞEN DENGELER BAĞLAMINDA TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİ Muhammet Cemal ŞAHİNOĞLU, Kadir SANCAK	396
RUSYA'NIN UKRAYNA'YI İŞGALİNİN BALKAN JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ Kadir SANCAK, Muhammet Cema, ŞAHİNOĞLU	404
CLIMATE CHANGE AND ITS POSSIBLE SECURITY IMPLICATIONS Mesut Şöhret	412
ÇİN'İN YÜKSELİŞİ, BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİ VE AFRİKA Adem Ali İren, Mehmet Tunahan Çelik	438
ARAL GÖLÜ ÇEVRE SORUNU VE POLİTİK ETKENLERİ BAYRAM BAYRAMOV	448



MÜSEYLİMETÜ'L-KEZZÂB'IN HAYATI VE ÖLDÜRÜLMESİYLE İLGİLİ RİVAYETLER Ahmet GÜZEL, Zeynep SEZER	466
MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN-İ RÛMÎ'NİN ÇOCUKLUK VE YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ EĞİTİM SÜRECİ HAKKINDA BAZI MÜLAHAZALAR Ahmet GÜZEL, Zeynep SEZER	473
YEREL YÖNETİM BİRİMİ OLARAK KÖYLER VE 6360 SAYILI KANUNUN KÖYLERE ETKİLERİ Abdullah ELMAS	479
AHİM KARARLARI BAĞLAMINDA ASKERLİK HİZMETİ SIRASINDA ER VE ERBAŞ İNTİHARLARINDA DEVLETİN SORUMLULUĞU Abdullah ELMAS	490
CONCEPTUAL ASSESSMENT OF THE IMPACT OF GREEN MARKETING ON CONSUMER BEHAVIORS AGAINST GREEN PRODUCT Ümmü Saliha Eken İnan, Sirin Waleed Mohammad Aqra	499
MUHASEBE VE MALİYE EĞİTİMİ ALAN YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN VERGİ VE DEVLET ALGILARINA YÖNELİK METAFOR ARAŞTIRMASI İsmail KOÇ ,Aydın BAĞDAT	507
Girişimcilik Potansiyelinin Firma Performansına Etkisi: Suriyeli Girişimciler Üzerine Bir Araştırma Subhi KORD ARABO, H. Mustafa PAKSOY	516
BİLMEK Mİ BİLMEMEK Mİ AYIP? PAZARLAMA VE TÜKETİCİ DAVRANIŞI (ULUSAL) ALANINDA MÜSTEHCEN BULUNAN KONULARA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA HAKAN KİRACI	529
MARKA KİŞİLİĞİ KARŞILAŞTIRMASI: ALKOLLÜ İÇECEK (BİRA) SEKTÖRÜNDE BİR ARAŞTIRMA HAKAN KİRACI, Muhammed BEKİT	544
TOPLUMSAL HAREKET VE SOSYAL MEDYANIN ETKİLERİ ÖRNEK OLAY ANALİZİ: AĞAÇ DİKME BAYRAMI ABDİ BAKTUR	567
SAVUNMA PROJELERİNİN YÖNETİMİNDE TERSİNE MÜHENDİSLİK STRATEJİSİ VE TÜRK SAVUNMA SANAYİ AÇISINDAN RİSKLERİ Göksel KORKMAZ	590
COVID 19 SALGINININ TÜRKİYE KONTEYNER TAŞIMACILIĞI ÜZERİNE ETKİSİ Alpaslan ATEŞ, Zeynep Sude ÇİÇEK	607
SPOR KÜLÜPLERİ STADYUM GELİRLERİNİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA UYGUN HESAP PLANI TASLAĞI KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ Erkan UZUN, Ayşegül ŞAHİN KOÇAK	618
E-TİCARET İŞLEM MALİYETLERİ VE MALİYETLERİ AZALTMA YAKLAŞIMLARI Erkan UZUN, Ayşegül ŞAHİN KOÇAK	623



VERİDEN DEĞERE BİR YÖNETİŞİM UYGULAMASI: CUMHURBAŞKANLIĞI DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİNİN BÜYÜK VERİ ÇALIŞMALARI Ayşe YILDIZ ÖZSALMANLI, Yakup KARACA	630
DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİNDE FARKLILIKLARA ÜTOPİK BİR BAKIŞ: KOZMOPOLİTANİZM ZEYCAN AYGÜN	651
SAVUNMA ALANINDA YAPILAN AR-GE HARCAMALARININ ÜLKE BAZINDA KARŞILAŞTIRMASI Furkan TORUN, Sami BUHUR	663
BİRLİKTE ELDE BULUNDURULAN MAHCUZ MALIN MUHAFAZA ALTINA ALINMASI HUSUSUNDA 7343 SAYILI KANUNLA GETİRİLEN YENİ DÜZENLEMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ Kudret ASLAN	683
BİRLEŞME VE DEVRALMALAR HAKKINDA 2022/2 SAYILI TEBLİĞ'DEKİ DEĞİŞİKLİKLER BAĞLAMINDA ÖLDÜRÜCÜ DEVRALMALARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER ARİF DURAN	698
DİYABETLİ BİREYLERİN DİYABET KABUL DURUMLARININ İNCELENMESİ- BALIKESİR İLİ ÖRNEKLEMİ Altuncan Huban GÜLEN, Nihal ARI KORKUSUZ, Mehmet Emin KORKUSUZ	711
HİLMİ ZİYA ÜLKEN'İN SOSYOLOJİ VE FELSEFE ALANINDAKİ KATKILARI, ELEŞTİREL YAKLAŞIMI ÜZERİNE DEĞERLENDİRME Gülüzar SÖNMEZ	723
YENİLENEBİLİR ENERJİ ÜRETİMİNİN ENERJİ İTHALATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN YAPISAL KIRILMALI TESTLERLE İNCELENMESİ ZERRİN KILIÇARSLAN, YASEMİN DUMRUL	739
İNSANİ GÜVENLİK PERSPEKTİFİNDEN DÜZENSİZ GÖÇ SEDANUR OCAK , METİN AKSOY	746
TÜRKİYE'DE GÖÇÜN BASINDA GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ SEDANUR OCAK , METİN AKSOY	752
MICHAEL ENDE'NİN BİTMEYECEK ÖYKÜ ADLI ESERİNİN ÇOCUK EDEBİYATINA UYGUNLUK YÖNÜNDEN İNCELENMESİ REFİKA ALTIKULAÇ DEMİRDAĞI	760
PAL SOKAĞI ÇOCUKLARI VE UÇAN SINIF ARASINDA BİR KARŞILAŞTIRMA: ÇOCUK DÜNYASINDA SAVAŞ REFİKA ALTIKULAÇ DEMİRDAĞ	771
SUSKUNLAR PARADOKSU Gülay BOLATTEKİN	781
KAMUSAL VİCDAN VE ARİSTOTELES DÜŞÜNCESİNDE TOPLUM-DIŞI BİREYİN AHLAKİ STATÜSÜ Eyüp Aktürk	804



AMERİKAN YEREL BASININDA İZMİR'İN İŞGALİ VE TÜRK-YUNAN MÜCADELESİ Caner AYDEYER	812
TÜRKÇÜ DERGİCİLİĞİNİN BİR ÖRNEĞİ: BOZKURT DERGİSİ (1939-1941) KÜBRANUR ŞENAL	822
VEKALET SAVAŞI VE BİR VEKİL AKTÖR OLARAK ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER Serhat POLAT	834
IMPACT OF URBANIZATION ON CLIMATE CRISIS AND SOCIO-ECONOMIC GROWTH OF INDIGENOUS PEOPLE Sumanta Bhattacharya , Bhavneet Kaur Sachdev , Arkadyuti Seth,	852
GÖSTERGEBİLİM İLE REKLAMIN İDEOLOJİSİNİ OKUMAK Selin BİTİRİM OKMEYDAN	860
REKLAMIN İDEOLOJİK DİLİNE KAVRAMSAL BİR BAKIŞ Selin BİTİRİM OKMEYDAN	870
TÜRKİYE'DE YAKIN GEÇMİŞTE GERÇEKLEŞEN İLK HALKA ARZLARIN İNCELENMESİ VE GELENEKSEL YATIRIMLAR İLE KIYASLANMASI Bilal AKKAYNAK, Yunus ERTAŞ	881
YARATICI MUHASEBE UYGULAMALARI YAKUP ASLAN	891
FİNANSAL DENETİM KALİTESİNİ ARTIRMADA ENTEGRE RAPORLAMA YAKUP ASLAN	898
ORGAN NAKLİ LOJİSTİĞİ EMRAH ERGİN, MELTEM AKCA	906
KRİZ YÖNETİMİ VE LOJİSTİK SEKTÖRÜ İLİŞKİSİ SEDA ERKAN , MELTEM AKCA	914
TÜRKİYE'DE ENFLASYON, FAİZ ve DÖVİZ KURU İLE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİNE FOURİER YAKLAŞIM MERAL ÇABAŞ	922
ENFLASYON ORANLARI İLE LİKİDİTE ORANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ Oğuz Yusuf ATASEL, Yasin ŞEKER2	934
TÜRKİYE'DEKİ İŞLETMELERİN 2005-2021 YILLARI ARASINDAKİ NAKİT AKIŞLARININ İNCELENMESİ Oğuz Yusuf ATASEL , Yasin ŞEKER	940
YOZGAT İLİ MERKEZ İLÇESİNDE AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ Seçil Gül MEYDAN YILDIZ, Hüsne TEMUR	952



SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ZİHİNSEL DAYANIKLILIK VE MUTLULUK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ Selim Asan, Burak Karababa	960
ÇOCUKLARDA UYKU YOKSUNLUĞUNUN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Kadriye Özyazıcı, Ayşegül Ulutaş-Keskinkılıç, Oğuz Emre, Zekeriya Arslan4	973
ERKEN ERGENLİK DÖNEMİNDE MİZACIN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Zekeriya Arslan, Oğuz Emre, Ayşegül Ulutaş-Keskinkılıç, Kadriye Özyazıcı	982
TÜRKİYE VE ABD SPOR SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI İsmet SEVAL, Şakir TÜFEKÇİ	993
TÜRKİYE VE AVUSTRALYA SPOR SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI İsmet SEVAL, Şakir TÜFEKÇİ	998
TÜRKİYE VE AVUSTURALYA'NIN SPOR YÖNETİM MODELLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI AHMET OMAK, ŞAKİR TÜFEKÇİ, CEMAL GÜNDOĞDU	1003
TÜRKİYE VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN SPOR YÖNETİM YAPILARININ KARŞILAŞTIRILMASI AHMET OMAK, ŞAKİR TÜFEKÇİ, CEMAL GÜNDOĞDU	1008
FLÜT ÖĞRENCİLERİNİN EŞLİKLİ VE EŞLİKSİZ ÇALMAYA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ BEGÜM AYTEMUR, FEYZA SÖNMEZÖZ	1014
MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ OKUL ŞARKILARINA PİYANO İLE EŞLİK YAPABİLME HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ FEYZA SÖNMEZÖZ, BEGÜM AYTEMUR	1031
HOLLANDA ÜLKESİNİN SPOR SİSTEMİNİN ANALİZİ VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRMASI Özlem TUNÇALP, Şakir TÜFEKÇİ, Cemal GÜNDOĞDU	1044
ALMANYA ÜLKESİNİN SPOR SİSTEMİNİN ANALİZİ VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRMASI Özlem TUNÇALP, Şakir TÜFEKÇİ, Cemal GÜNDOĞDU	1059
PENALTI VURUŞLARININ İSABET VE GOLE ÇEVİRİLME ORANLARININ ANALİZİ HAKAN BÜYÜKÇELEBİ, MAHMUT AÇAK	1069
İlkokul 4. Sınıfta Simülasyon İle Matematik Öğretimi Özge KESKİN, Mustafa YEŞİLYURT	1075
İLKOKUL 4. SINIFTA KESİR BAŞARISINA SİMÜLASYONUN ETKİSİ Tuba GARİP, Mustafa YEŞİLYURT	1083
TÜRKİYEDEKİ BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK KURUL SÜRECİNİN İNCELENMESİ Erdal TOPRAKÇI, Mustafa DOĞAN	1090



MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TARAFINDAN PAYLAŞILAN TWEETLERİN EĞİTİM POLİTİKALARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ Osman Ferda BEYTEKİN, Mustafa DOĞAN	1099
BATILI SOSYAL BİLİMCİLERİN GÖRÜŞ ve DÜŞÜNCELERİNİN YÖNETİM SÜREÇLERİNE ETKİLERİ Seyit TAŞER	1112
GÖÇÜN EĞİTİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN GÖÇMEN VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ Seyit TAŞER	1118
TİYATRO VE MÜZİK İLİŞKİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ Berkay YİĞİTASLAN, BAHADIR ÇOKAMAY	1124
TÜRKİYE’DE CAZ MÜZİĞİ ALANINDA YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ Aytaç AYDOĞDU, BAHADIR ÇOKAMAY	1148
TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN VE TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI Aysun EROĞLU	1168
TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN VE TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ TÜRKÇE DERSLERİNDE ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK TEKNOLOJİSİNİN KULLANILMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ Aysun EROĞLU	1175
ANTROPOMORFİK AHLAK ANLAYIŞLARININ MAHİYET VE TUTARLILIĞINA DAİR FELSEFİ BİR İNCELEME Ergin ÖGCEM	1183
TÜRKİYE’DE NARENCİYE ÜRETİMİ: İHRACATINDA SORUNLAR VE ÖNERİLER Kurtuluş MERDAN	1192
MUÂHÂT: HZ. PEYGAMBER’İN VEFA TOPLUMUNU İNŞA SÜRECİ KENAN KARAGÖZ	1199